

ЛІТЕРАТУРА

1. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта задач. *Психология мышления*. Москва. Прогресс. 1965. С. 434 – 437.
2. Кульчицька О. І. Обдарованість та психологічні технології її розвитку. *Педагогічні технології*. (1). Київ. 2002. С. 145 – 192.
3. Лоюк О. В. Розвиток творчого мислення учнів у навчально-виховному процесі початкової школи. Автореф....канд. пед. наук 13.00.07. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань. 2015. 20 с.
- Моляко В. О. Робоча концепція стратегічного та тактичного подолання кризових науково-освітніх проблем (психологічні ракурси). *Актуальні проблеми психології: (ХІІ). Психологія творчості*. (23). Київ. 2017. С. 6 – 12.

УДК 159.923

Кін О. М.

*доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди*

ОСОБЛИВОСТІ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У науковій психологічній літературі самосвідомість розглядається як психічне явище, процес самопізнання, суть якого полягає в усвідомленні особистості себе самої, власного «Я», свого місця в системі взаємовідносин та діяльності. Самосвідомість виступає певним результатом діяльності та досвіду соціальної взаємодії індивідуума, з іншими людьми [2; 3; 6].

Сьогодні, у складних умовах протидії російської агресії, боротьби українського народу за свою незалежність, свободу, суверенітет, державність, існування української нації як культурного та історичного феномену, особливої актуальності набувають питання розвитку та формування національної самосвідомості особистості.

Вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури [1; 4; 5] дали змогу встановити, що поняття національної самосвідомості трактується як певний результат осмислення індивідумом власної приналежності до конкретної, усвідомлення своєї національної ідентичності, спроможність організовувати та реалізовувати систематичну та послідовну діяльність задля успішного розвитку своєї нації, захисту її інтересів.

Національна самосвідомість, як складне та комплексне поняття, об'єднує такі складові: систему мотивів, що обумовлюють характер та зміст діяльності особистості, систему емоцій та почуттів до всіх аспектів національної історії, культури тощо, систему цінностей, в ієрархії якої національні цінності посідають особливе місце, систему знань про власну історію, культуру, мову, духовні здобутки народу, систему вмінь та навичок практичної діяльності, спрямованої на розвиток та збереження національних інтересів, традицій тощо, систему національних якостей та рис характеру [1, 103].

Здобувачі вищої освіти, як правило, є представниками юнацького віку, який характеризується сформованістю певного комплексу якостей та рис характеру, інтенсивним розвитком інтелектуально-пізнавальної, емоційно-вольової сфер, оформленням ціннісної ієрархії особистості, пошуком власного місця в соціумі, самовизначенням, плануванням своєї майбутньої діяльності, опануванням соціальних моделей поведінки, що обумовлює успішне формування та розвиток системи знань (про історію, культуру, мову, традиції, духовні надбання свого народу), почуттів (любов до рідної землі, мови, культури, гордість за свій народ, його історичні здобутки та сучасні досягнення, гордість за приналежність себе до певної нації, відповідальність за збереження та розвиток національних традицій, духовних цінностей), прагнень (докладати зусиль задля щасливої долі своєї нації, її майбутнього, до захисту рідної землі, мови, культури), та якостей (патріотизм, толерантність тощо), які є базовими для національної самосвідомості [4; 5].

Отже, складні соціально-політичні процеси в країні детермінують пріоритетність питань розвитку національного самовизначення, самосвідомості народу, що визначається запорукою збереження національного суверенітету Української держави, її духовного, економічного, політичного зростання. Отже, особливість самосвідомості здобувачів вищої освіти характеризується акцентуацією на її національну складову, як складного духовного феномену, в якому відбивається сукупність уявлень національної спільноти про власне походження, історію становлення, культурні досягнення та перспективи подальшого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кін О. М. Система формування національної самосвідомості студентської молоді в процесі громадської діяльності : дис. ...докт пед. наук. Харків-Старобільськ, 2021. 557 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва: Политиздат, 1975. 167 с.
3. Співак Л. М. Психологічні основи розвитку національної самосвідомості в юнацькому віці: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07. Київ, 2016. 491 с.

4. Ситник П. К., Дербак А. П. Проблеми формування національної самосвідомості в Україні: монографія. Київ, 2004. 226 с.
5. Савчук В. В. Філософські та психологічні підходи до визначення поняття «національна самосвідомість». URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/8_2009/11.pdf.pdf
6. Петрушенко В. Природа свідомості: зіткнення парадигм. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Сер.: Філософські науки.* Львів, 2009. № 636. С. 3–8.

УДК 159.96 + 17

Жванія Т.В.

*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди*

КРИЗА ЕТИКИ ТА ЦІННОСТЕЙ У КОНСУЛЬТАТИВНІЙ ПРАКТИЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Неспровокований військовий напад Росії на Україну є не лише актом порушення суверенності нашої держави, але й фізично руйнує будинки, квартали, селища та міста, позбавляє робочих місць та засобів до існування, відбирає здоров'я та життя людей – цивільних і військових, спричиняє паніку у мирного населення всієї країни; ставить під загрозу безпеку в цілому та психологічну безпеку зокрема, а спостереження в режимі реального часу за вбивствами невинних українських мешканців і вибухами будинків – у медіа, соціальних мережах і стрічках новин протягом днів, тижнів і місяців поспіль має катастрофічний вплив на психічний стан людей у всьому світі. Разом з буквальною фізичною військовою агресією здійснюється й нова хвиля інформаційної війни проти України – ІПСО (Інформаційно-Психологічні Операції, PSYOPS – де PSY означає Psychological і OPS – Operations), яка має на меті «розгойдування психіки», підведення широких верств населення до висновку – «легше підкоритися ворогу, ніж будь-яким чином опиратися йому» [1]. Елементами ІПСО є дезінформація, пропаганда, перебільшення певної (часто реальної) інформації або применшення іншої, диверсії в тилу, кібератаки тощо. Ці «впливи» на фізичному та психічному / психологічному рівнях викликають переживання страху та невизначеності цивільними мешканцями, супроводжуються прямими загрозами їхньому життю та їхнім близьким. Коли українські міста потрапили під удар, мирні жителі на власні очі бачили вибухи та смерть, а також почали відчувати негайні збої в основних ресурсах